

# การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก\*

Promoting the Study of The Pariyatdhamma in the Dhamma Section of  
the Sanghain Ban Na District, Nakhon Nayok Province

<sup>1</sup>พระครูโพธิรัตนธรรม, พระมหาธงชัย สุนทรจาโร และ ไพรัตน์ เอ็บสำอาง

<sup>1</sup>Phrakru Bodhirattham, Phramaha Thogchai Sundaracarao and  
Phairat Oebsamrong

<sup>1</sup>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

<sup>1</sup>Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

<sup>1</sup>Corresponding Author's Email: neung1976@gmail.com



## บทคัดย่อ

### บทความวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.931 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ จำนวน 203 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที่ค่าเอฟ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=3.85$ ,  $S.D.=0.33$ ) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา และการศึกษาชั้นสามัญ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร มีการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการเรียนการสอนบูรณาการธรรมะ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการใช้เทคนิคและใช้สื่อการสอนให้เหมาะสม ด้านเทคนิคการสอน มีเทคนิคการสอนเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการประเมินตามสภาพจริงและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

**คำสำคัญ:** การส่งเสริม; การศึกษา; ปริยัติธรรม

## Abstract

This research aimed to 1. Study the level 2. Study the relationship 3. To present the guidelines for promoting the study of Buddhist scriptures in the Dhamma department of the Sangha in Ban Na District, Nakhon Nayok Province. The research methodology was a mixed-methods research between quantitative research using a questionnaire with a reliability value of 0.931. Data were collected from a sample group of 203 monks. Data were analyzed using a social science software package using statistics, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing by using t-test, F-test, and one-way analysis of variance. Qualitative research was conducted by interviewing 9 key informants or people using the descriptive content analysis technique.

The research results found that 1. The overall level of promotion of the study of Buddhist scriptures in Ban Na District, Nakhon Nayok Province, had a high mean ( $\bar{X}=3.85$ , S.D.=0.33). 2. The results of comparing the opinions of monks with different ages, years of monkhood, and general education levels showed no different opinions. As for monks with different levels of Dhamma education, the opinions differed significantly at 0.05. Therefore, the research hypothesis was accepted. 3. The guidelines for promoting the study of Buddhist scriptures in Ban Na District, Nakhon Nayok Province found that in terms of curriculum management, there was a plan and development of the curriculum that was appropriate for the learners. In terms of teaching management, there was integrated teaching and learning. In terms of teaching media, there was the use of appropriate techniques and teaching media. In terms of teaching techniques, there were teaching techniques to enhance participatory learning. In terms of measurement and evaluation, there was an evaluation based on the actual situation and sustainable improvement of educational quality.

**Keywords:** Promotion; Education; Buddhist Scriptures

## บทนำ

การเรียนรู้พระปริยัติธรรมในพระพุทธศาสนาเน้นการปลูกฝังปัญญาและการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต โดยเนื้อหาการศึกษายึดหลักจากพระไตรปิฎก ผสมผสานกับขนบธรรมเนียมดั้งเดิม และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ภาครัฐยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์และสามเณรอย่างต่อเนื่อง ในอดีต พระมหากษัตริย์ไทยทรงอุปถัมภ์การนำหลักธรรมมาพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม พร้อมทั้งทรงรับการศึกษาด้านบาลีและนักธรรมไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจุบัน พระภิกษุและสามเณรยังคงศึกษาตามหลักสูตรที่คณะสงฆ์กำหนด ถือเป็นพุทธศาสนทายาทที่สืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพชนในการสร้างความเจริญแก่สังคมและประเทศชาติ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาภาษาบาลีเพื่อให้สามารถ

อ่านและเข้าใจคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยล้วนบันทึกด้วยภาษาบาลี ผู้ต้องการศึกษาระยะอย่างแตกฉานจึงต้องมีความรู้ภาษาบาลีเป็นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ความยากในการเรียนภาษาบาลีทำให้พระภิกษุและสามเณรจำนวนหนึ่งขาดความเข้าใจคำสอนอย่างชัดเจน และอาจเป็นเหตุให้บางส่วนไม่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

หลังจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้าได้ทรงจัดตั้งหลักสูตรนักเรียนแล้ว ทรงปฏิรูประบบการศึกษาชั้นเปรียญให้สอดคล้องกับการศึกษานักธรรม โดยกำหนดระเบียบใหม่ดังนี้ ประการแรก พระผู้สำเร็จนักธรรมซึ่งผ่านบาลีประโยค 3 แล้ว จะได้รับยกฐานะเป็นเปรียญธรรมชั้นตรี พร้อมรับพระราชทานปริญญาและประกาศนียบัตรในคราวเดียวกัน ประการที่สอง การจะศึกษาบาลีประโยค 4-5 เพื่อเลื่อนเป็นเปรียญธรรมชั้นโทนั้น ต้องเป็นผู้สำเร็จนักธรรมชั้นโทมาก่อน โดยในชั้นนี้ถือเป็นการเลื่อนระดับชั่วคราว ยังไม่ได้รับพระราชทานพัดยศเปลี่ยนและประกาศนียบัตร จนกว่าจะมีผู้มาสอบได้ในระดับเดียวกัน จึงนับว่าเป็นเปรียญธรรมชั้นโทสมบูรณ์ และจะได้รับพระราชทานพัดยศเปลี่ยนพร้อมประกาศนียบัตรในภายหลัง ประการที่สาม ก่อนมีการจัดหลักสูตรนักเรียนชั้นเอกนั้น หากเปรียญธรรมชั้นโทสามารถสอบผ่านบาลีประโยค 7-8 จะได้รับการรับรองเป็นเปรียญบาลีชั้นเอกชั่วคราว โดยยังไม่ได้รับพระราชทานเครื่องยศ ต่อเมื่อสอบผ่านประโยค 9 จึงจะถือว่าเป็นเปรียญบาลีชั้นเอกโดยสมบูรณ์ และจะได้รับพระราชทานพัดยศเปลี่ยนพร้อมประกาศนียบัตรในโอกาสถัดไป ระบบนี้สะท้อนถึงการพัฒนาศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นขั้นตอน และเน้นย้ำความสำคัญของการรับรองคุณวุฒิอย่างเป็นทางการ

การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัยแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบัน การศึกษาดังกล่าวมุ่งพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้ความสามารถในการธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป โดยมีสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทยยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น มาตรฐานหลักสูตร คุณภาพครูผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผลซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรมจะช่วยสร้างบุคลากรทางศาสนาที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และนำมาพัฒนาการศึกษาส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

## วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีการระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

### การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย  
ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 410 รูป (สำนักงานเลขาธิการ เจ้าคณะอำเภอบ้านนา, 2566)
2. กลุ่มตัวอย่าง  
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอเมือง จำนวน 203 รูป
  - 2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย            N        =        จำนวนประชากรทั้งหมด  
                  e        =        ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)  
                  n        =        จำนวนกลุ่มตัวอย่าง  
เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{410}{1 + 410(0.05)^2}$$

$$n = 202.46$$

$$n = 203$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 203 คน

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

### 3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คน ได้ผลการหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.931

### 3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม
- 2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

### 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

### การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

#### 1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, ข้อที่ 2, และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติที่มีต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม

(n=203)

การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะ สงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการบริหารหลักสูตร	3.85	0.52	มาก
2) ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.86	0.39	มาก
3) ด้านสื่อการเรียนการสอน	3.81	0.36	มาก

4) ด้านเทคนิคการสอน	3.89	0.38	มาก
5) ด้านการวัดผลและประเมินผล	3.85	0.44	มาก
<b>โดยภาพรวม</b>	<b>3.85</b>	<b>0.33</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีระดับการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=3.85$ , S.D.=0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

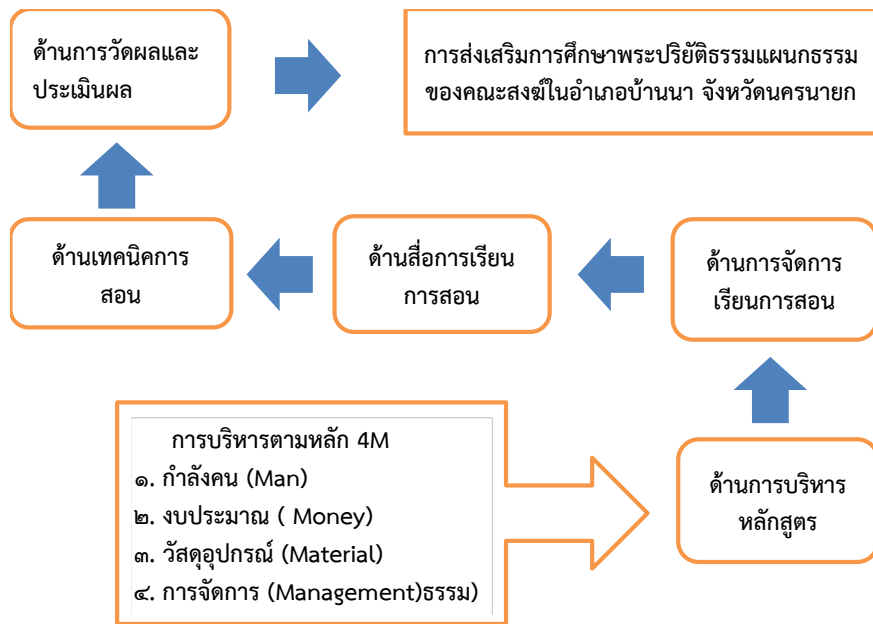
สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
<b>สมมติฐานที่ 1</b> พระสงฆ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ	✓		-	1.102	0.349
<b>สมมติฐานที่ 2</b> พระสงฆ์ ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ	✓		-	2.202	0.089
<b>สมมติฐานที่ 3</b> พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ	✓		-	1.971	0.120
<b>สมมติฐานที่ 4</b> พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ	✓			6.267*	0.002

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

**ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3** แนวทางการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร มีการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการเรียนการสอนบูรณาการธรรมะ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการใช้เทคนิคและใช้สื่อการสอนให้เหมาะสม ด้านเทคนิคการสอน มีเทคนิคการสอน เสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านการวัดผลและประเมินผล: มีการประเมินตามสภาพจริงและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

**องค์ความรู้ใหม่**



แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก” สามารถอธิบายได้ว่า การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การบริหารตามหลัก 4M ประกอบด้วย กำลังคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management)+

การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ประกอบด้วยด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล = แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

## อภิปรายผลการวิจัย

1. พระสงฆ์มีระดับการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=3.85$ ,  $S.D.=0.33$ ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย พระมหาวัชชัย ธมฺมจาโร (คุณพิมาย) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมการจัดการศึกษากับการจัดการศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า การส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีประจำจังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ( $R=0.836^{**}$ ) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมใจ ธนิสฺสโร (ประเสริฐนุช) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีต่อปัจจัยในการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิกการศึกษาปริยัติธรรม(นักธรรม) วุฒิกการศึกษาปริยัติธรรม และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมธรรมแผนกบาลีไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรพิชิตศักดิ์ สุทธิจาโค (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบ การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์เมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ วุฒิกการศึกษาสามัญ และด้านวุฒิกการศึกษาพระปริยัติธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษา

แผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน และยังคงคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมใจ ธนิสฺสโร (ประเสริฐนุช) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีต่อปัจจัยในการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (นักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมธรรมแผนกบาลีไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร มีการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการเรียนการสอนบูรณาการธรรมะ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการใช้เทคนิคและใช้สื่อการสอนให้เหมาะสม ด้านเทคนิคการสอน มีเทคนิคการสอนเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านการวัดผลและประเมินผล: มีการประเมินตามสภาพจริงและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดสมควร อธิบุญ (วงศ์วรรณ) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็นความจำเป็นเพราะผู้เรียนจะได้ความรู้พระธรรมวินัย ได้ปฏิบัติตามคำสอนให้ถูกต้องเหมาะสม และปฏิบัติการสอนผู้อื่นให้รู้และปฏิบัติตามได้ด้วยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง สำนัก เรียนบาลีประจำจังหวัดยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดการ การศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตาม เกณฑ์ที่วางไว้ ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิโชติสิขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ได้แก่ ด้านบุคลากรคือครูอาจารย์ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงขาด การศึกษาอบรมขาดขวัญและกำลังใจ สำนักเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกฝ่าย ด้านงบประมาณการเงินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น อัตราของอาจารย์ประจำ อาจารย์พิเศษ บุคลากรเจ้าหน้าที่ทุกแผนก รวมถึงการจัดซื้อจัดจ้างบำรุงรักษาวัสดุ อุปกรณ์ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่ารักษาความสะอาดและอื่น ๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริม การศึกษานักธรรม คือสื่ออุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็น เช่น หนังสือแบบเรียน ตำราเรียน คู่มือประกอบการ ศึกษา เครื่องใช้สอยภายในสำนักเรียนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแผนกธรรม ด้านการจัดการ สำหรับ จุดอ่อนขาดบุคลากรทั้งครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่และอื่น ๆ อีกหลายประการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกธรรมเมื่อบุคลากรเริ่มมีจำนวนน้อยลง ๆ ก็ทำให้การเรียนการสอนต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ให้ สอดคล้องกับปัจจุบัน

## ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก" พบว่าปัจจัยความสำเร็จประกอบด้วย 2 มิติหลัก คือ การบริหารจัดการตามหลัก 4M (Man, Money, Material, Management) และ กระบวนการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ โดยในมิติแรกเน้นการจัดสรรทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอุปกรณ์การศึกษามีประสิทธิภาพ ส่วนมิติหลังให้ความสำคัญกับหลักสูตรที่เหมาะสม วิธีการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ตลอดจนระบบประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งแนวทางบูรณาการนี้ไม่เพียงส่งผลให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมมีคุณภาพสูงขึ้น แต่ยังช่วยธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างพระสงฆ์นักปราชญ์ที่สามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. คณะสงฆ์ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับพระธรรมทูตในพื้นที่ เช่น การพัฒนาทักษะการพูด การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร การทำคลิปวิดีโอธรรมะ และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ (Facebook, YouTube, TikTok)
2. คณะสงฆ์ควรจัดกิจกรรมธรรมะสัญจรในชุมชนและสถานศึกษาส่งพระธรรมทูตร่วมจัดกิจกรรมเผยแพร่ธรรมะตามหมู่บ้าน โรงเรียน หรือสถานที่ราชการ เช่น บรรยายธรรมะ กิจกรรมธรรมะเช้า หรือธรรมะเพื่อชีวิต
3. คณะสงฆ์ควรจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครธรรมทูตในแต่ละตำบลร่วมมือกับชุมชนในการคัดเลือกอาสาสมัครท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานพระธรรมทูต เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรม และการประสานงาน
4. คณะสงฆ์ควรเน้นการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความสามารถในการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

## References

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชาย สัญญาวิวัฒน์, & สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูนิวิฐธรรมานุศาสน์, พระราชวชิรมณี (วีระ วรปญโญ), พระมหาอุดร อุตโตโร, & นิพนธ์ ชาวเอี่ยม (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ 4. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 1-12.

- พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ กิตติธโร). (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร*. [ดุสิตนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรพิชิตศักดิ์ สุทธิจาโค. (2567). *การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี*. [สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ). (2556). *การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธวัชชัย ธมมาจาร (คุณพิมาย). (2567). *การส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดนครราชสีมา*. [สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมใจ ธนีสโร (ประเสริฐนุช). (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมใจ ธนีสโร (ประเสริฐนุช). (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบ้านนา. (12 สิงหาคม 2566). *สถิติข้อมูลพระสังฆาธิการ*. นครนายก: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบ้านนา. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิสซิ่ง จำกัด
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Aoyama Gakuin University.